

RELIGIOUS POETRY IN THE INTER-WAR CALENDARS

Antonina Silvia Frandeu Andone, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: In the pages of inter-war religious calendars one could find, besides the acknowledged columns, a rich lyrical variety of religious inspiration. Along with other contents of these publications, the aim of poetry was to make the Christian readers more sensitive, to draw them near faith through affectionate, full of grace lines, which raised the spirit, taking it closer to God.

The selected poets of this study, Zorica Laţcu Teodosia, Florea Mureşan and Vasile Militaru, are among the confessing saints of communist prisons, real practitioners of Christian religion, whose work was intensely promoted through Christian publications as calendars, but which was later forbidden, forgotten or ignored by the literary criticism.

Besides their doubtless literary value, the religious poems written by these poets influenced the moral-religious profile of orthodox believers and raised from the desire of serving the people as "a fair guide on all virtues' ways"

Keywords : inter-war period, religious poetry, orthodox calendars, moral profile, Christian religion

Calendarele și almanahurile au ocupat în istoria scrisului românesc un loc important, fiind cărțile care în mod periodic – la începutul fiecărui an – pătrundeau în masele mari cititoare. Varietatea conținuturilor suplina lipsa cărților din cele mai multe case ale sătenilor. Pe lângă rubricile consacrate, destinate vieții practice, cotidiene (tarife poștale, previziuni meteorologice, lista târgurilor, reclame pentru diferite produse și firme), calendarele acordau un spațiu generos "Părții literare". Poezii, legende, strigături populare, povești, povestiri moralizatoare, ghicitori, cuvinte înțelepte alcătuiesc tabloul literar al calendarelor, adunate de redactori pentru a veni în întâmpinarea mai multor categorii de cititori – cultivați ori abia deslușind slovele.

Calendarele religioase cu precădere aduceau în fața cititorilor o bogată paletă lirică de inspirație religioasă. Rostul poeziei era acela de a sensibiliza cititorii creștini, de a-i apropia de credință prin versuri calde, pline de har, care înălțau spiritul, îl duceau mai aproape de Dumnezeu.

Dintre cei ale căror creații au fost publicate în calendare îi amintim pe Zorica Laţcu Teodosia, Florea Mureşanu și Vasile Militaru.

Zorica Laţcu

Zorica a început să scrie încă din perioada adolescenței, iar din 1941 ajunge să publice la revista „Gândirea”, întâi poezii inspirate din mitologia greacă și mai târziu cu tematică creștină, pline de vibrație mistică.

Deși apare printre colaboratorii revistei „Gândirea”, paginile dedicate ei de către critica literară interbelică și postbelică sunt modeste, iar lirica sa este analizată superficial.

Motivele par a fi mai mult de ordin politic și ideologic decât valoric. Cu toate acestea Zorica Lațcu a fost considerată o poetă minoră.

Deși pusă într-un con de umbră de critici, poezia Zoricăi Lațcu este primită cu admirație și prețuire de către reprezentanții Bisericii ortodoxe, fapt dovedit de publicarea creațiilor sale în calendarele emise de episcopiile ortodoxe, de cea din Cluj în special.

„Calendarul creștinului de lege răsăriteană pe anul 1947” publică două din poeziile sale „Pâne” și „Spovedanie” în paginile sale, care vor apărea anul următor în volumul „Osana Luminii”.

Poemul „Pâne” aparține volumului “Osana Luminii” care devine metafora centrală a textelor, menită să pătrundă misterul, taina rugăciunii, relevându-se permanent în văpaia focului Iubirii față de Cel ce este Iubire. Taina cea mare a Euharistiei, împărtășirea cu Pâinea și Vinul cele mântuitoare, devin simboluri ale Poeziei. Simbolurile nu sunt în sens propriu, ci taine ale lumii creștine îndumnezeite, ce se cer descoperite și implicit trăite. Și nu o trăire oarecare, ci o trăire mistică, care presupune ardere lăuntrică, eliberatoare.

Versurile transpun poetic întruparea Mântuitorului prin Fecioara Maria a cărei castitate este plastic exprimată în sintagma „Maică nenuntită”. Compararea rodului divin matern cu rodirea pământului prin forțele naturii nu face altceva decât să aducă în lumină Harul lui Dumnezeu ca dătător de viață.

Jertfa lui Iisus are pe de o parte sensul bobului de grâu care, pentru a aduce roade însutite, trebuie mai întâi să putrezească. Aceasta este, în primul rând, roada verticală, ce se aduce pentru desăvârșirea personală a omului ce se sacrifică. De aici vine sfințirea și îndumnezeirea omului. Dar, pe de altă parte, această jertfă, pe lângă desăvârșirea personală mai aduce roadă orizontală, căci grăuntele de grâu odată putrezit și apoi crescut, își multiplică boabele.¹

O altă modalitate de interpretare își are originile în credințele populare: „După credința țăranilor noștri din unele regiuni, dacă te uiți mai aproape la boabele de grâu bagi de seamă că pe fiecare boabă de grâu e înfățișată fața lui Hristos.”²

Ovidiu Papadima în cartea sa „O viziune românească a lumii” arată rolul grâului în spiritualitatea românească și mentalitatea plugarului român: „grâul e și el o ființă care își are sufletul ei și chiar conștiința că vine cu jertfa ei în lumea de legi a universului.” Analog, Hristos, prin asumarea jertfei devine izvor de viață pentru întreaga omenire: „Și-ai hărăzit ființa Ta zdrobită./ Acelor mulți, cari veșnic flămânezesc.”

Omenirea, în așteptarea venirii unui Mântuitor, și-a hrănit spiritul cu nădejdea vieții veșnice, a mai rătăcit calea, dar a căutat în permanență semne divine călăuzitoare:

„Smeriți, cu slabe mâini nesățioase.

În ruga lor din veci te-au așteptat,

Cerșind mereu fărâme luminoase”.

Adresarea devine vie, autentică, simbolizând aceeași Taină mare a Euharistiei :

„Cu sânge și cu lacrimi frământat,

În focul dragostei Te-ai copt, Hristoase,

Și spre viața veșnică Te-ai dat.”

O altă poezie pe care o regăsim în calendare este poezia “Spovedanie”. Trăirea în mediul mănăstiresc dezvoltă o poetică adânc ancorată în viața duhovnicească. Păcatul este o

¹ Arhimandritul Paulin Lecca, *Adevăr și Pace*, Tratat teologic, Editura Bizantină, 2003, pp.222-223

² Lucian Blaga, *Spațiul mioritic*, în vol. „Opere, 9, Trilogia culturii”, București, Editura Minerva, 1985, p. 194

realitate metafizică, spirituală, legată de omul lăuntric. Spovedania prilejuiește convorbirea cu Dumnezeu căci adresarea e directă, smerită, dar familiară. „Doamne, dintr-a inimii prisacă/Dorurile-n roi spre tine pleacă.”

Dumnezeu a înscris în ființa credinciosului prin însuși actul creației o aspirație firească spre comuniunea cu El și cu semenii și de aceea Maica Teodosia își exprimă nevoia intrinsecă de a-i mărturisi Domnului „dorurile”, ofurile, gândurile deșarte care îi întină sufletul, și nu-i permit să se împărtășească de harul lui Dumnezeu. Sufletul (inima) metaforizat devine „prisacă” din care gândurile - „albine” pornesc într-un urcuș duhovnicesc anevoios spre cer. Opțiunile poetei au substanță mai degrabă teologică decât lirică căci Mântuitorul însuși spune: „Din inimă ies gândurile rele.”(Matei 15,19). Legătura harică fiind ruptă, drumul este presărat cu ispite și căutări deșarte, fapt conștientizat prin exprimarea îndoielii: „Lungă-i calea foarte, pân’ la Tine./Cum s-o afle biete-mi albine?” Sufletul acoperit de patimi se simte dezorientat, nu mai știe calea spre Dumnezeu și nici nu are suficientă credință că o va găsi.

Vanitățile, deșertăciunile, amăgirile acestei lumi iau chip de „ieburî înflorite” și ademenesc sufletul spre „popasuri”- amănări ale întâlnirii cu Dumnezeu. În peregrinările lui prin lume, sufletul omenesc, neghidat de harul credinței, cade pradă lucrurilor vremelnice, preocupărilor mărunte, adună și bune și rele și, deși în aparență pare pe o cale bună, roadele spirituale sunt infime:” Fac popas în ierburi înflorite,/Spornic sug dulceață din ispite”.Nespovedirea păcatelor atrage săvârșirea altor păcate și-n această situație calea către Adevăr este de negăsit:

„Și să bea din floare dacă-ncearcă,
Aripa de pulbere și-o-ncarcă.
Din măceși, din crini, din mătrăgună,
Mirul florilor în stupi l-adună.
Mustul dulce-luminos le-mbată.
Au uitat spre Tine drumul, Tată.”

Și totuși ontologic, ființial, omul îl recunoaște pe Dumnezeu ca părinte căci i se adresează „Tată”.Cu puterile câte au mai rămas după ce a păcătuit, încercă să-i slujească lui Dumnezeu:

“Doamne, dintr-a inimii prisacă
Dorurile ceară or să-ți facă
Și din ceară Ți-oi aprinde Ție
Mâne, la vecernie, făclie.”

Cercetările recente au adus la lumină argumente în plus care dovedesc faptul că opera poetei merită să fie restituită lumii literare și iubitorilor de poezie religioasă. Maria-Daniela Pănzăzan realizează în eseu ei monografic prima sinteză amplă asupra poeziei Zoricăi Lațcu, după cum menționează prof.univ. dr. Ion Buzași în prefața cărții sale. De asemenea, Puiu Ioniță la rândul său rezervă un capitol din volumul său ”poetei Zorica Lațcu intitulat : “Premise ale unei mistici feminine – Teodosia (Zorica) Lațcu”, ca semn al recunoașterii valorii sale literare.Cristina Nemeș în teza sa de doctorat „Gândirea: poezia mistico-religioasă,” îi dedică o analiză intitulată “Poeta Zorica Lațcu Teodosia sau Sacrul Încarcerat” sublinind necesitatea scoaterii din uitare a unei poete mistice valoroase.

Selectarea poeziilor Zoricăi Lațcu pentru a fi publicate în calendare nu este întâmplătoare. Claritatea și simplitatea “harului ei versificator”³ de o frumusețe clasică,

³ Aspazia Oțel Petrescu, In Memoriam Spice, Editura Elisavros, București, 2003,p.128

desăvârșită, potențează și mai mult misterul și profunzimea gândului. Toate aceste calități îi recomandă poeziile ca pe niște comori spirituale pe care sătenii erau invitați să le descopere în calendarele religioase. Astfel, după cum spunea și Maria-Daniela Pănăzan⁴, poezia ei și-a împlinit menirea: a îndumnezei lumea, l-a adus pe Dumnezeu în sufletul credincioșilor și i-a învățat cum să-L vadă și să-L iubească.

Florea Mureșan

Prezența creațiilor literare ale protopopului Florea Mureșan în publicațiile Episcopiei Ortodoxe de la Cluj este urmarea firească a bogatei sale activități literare, publicistice, culturale în general.

Protopopul dr. Florea Mureșan a trăit vremurile care au cerut jertfe Bisericii Ortodoxe. A fost unul dintre „spiritele luminate ale Clujului de odinioară. Slujitor de primă mână, dascăl iscusit, predicator avântat, misionar neobosit, omul acela masiv, cu un suflet gingaș adăpostit într-o statură puternică, era și un purtător de cultură umanistă în cel mai cuprinzător sens al cuvântului; în biblioteca sa personală puteau fi văzute nu numai cele vreo zece volume din opera Sfântului Ioan Hrisostom, într-o ediție de limbă franceză, dar și operele marilor clasici ai literaturii naționale și universale”.⁵

A colaborat la revistele „Renașterea”, „Viața ilustrată” de la Eparhia Clujului, „Tribuna Ardealului”, în anii de ocupație (1940 - 1945), unde a fost redactor cultural. De asemenea a fost membru în Societatea Scriitorilor din România, filiala Cluj și în colectivul Catedrei de Filosofie de la Universitatea „Victor Babeș” Cluj.

Protopopul Florea Mureșan l-a sprijinit pe Victor Papilian și cenaclul său literar, punând la dispoziție casa parohială din str. Bisericii Ortodoxe nr. 10, unde locuia. La ședințele cenaclului participau personalități ale elitei culturale clujene: Lucian Blaga, Victor Papilian, Valeriu Anania, Ion Luca, Zorica Lațcu, Valentin Raus, Ionel Bolboacă, I. Cârja-Făgădaru, Victor Ilieșiu, Iosif Maiențan, C. Munteanu și alții.

Valeriu Anania, participant la ședințele cenaclului din locuința protopopului prof. dr. Florea Mureșan, îi prezintă acestuia portretul astfel: “Om așezat, blajin și harnic, foarte iscusit și cult”, apoi activitatea: “își puse numele pe o frumoasă ediție a Cazaniei lui Varlaam, dar treburile parohiei, multe și conștiincios împlinite, îi descurajau proiecte viitoare, de editor, pe care și le-ar fi văzut dat în jurul unor pietre de temelie ale vechii noastre culturi”.⁶

Prin alcătuirea sa sufletească, Florea Mureșan s-a remarcat ca un preot și profesor cu mare vocație. Cu nelimitată credință și jertfelnicie a slujit Biserica, potrivit și viața după învățătura Sf. Evanghelii, ținând cu sfințenie la rânduielile Bisericii strămoșești.

Acest lucru transpare și din alcătuirile sale versificate. Le numim astfel întrucât poeziile sale par mai degrabă interpretări ale părintelui la pericopele evanghelice. De aici și denumirea “Tâlcuiri creștinești” sub care sunt reunite versurile sale:

“Dumnezeu creind pe om, i-a dat două mâini și-o gură
Tu, dacă vrei să fi om, ia și de-acî ‘nvățatură:
Nici odată să nu mînci, mai mult decît ai lucrat –
Sau să lucrezi totdeauna, mai mult decît ai mîncat.

Vorba e ca o săgeată

⁴ Maria Daniela Pănăzan, *Poezia religioasă românească. Eșeu monografic*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006, pp.153-154.

⁵ Bartolomeu Anania, *Cuvânt înainte, Grai și suflet românesc*, Editura Arhidiecezana, 1997, p. 23.

⁶ Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinși*, Ediția a II-a, București, 1995, p. 133.

De-o arunci nu mai revine.

Să nu fie otrăvită

Când o-arunci – ia seama bine”

Din perspectiva „simplității” vedem preocuparea de a transmite lectorului esența respectivului pasaj, prin valorificarea maximă a pasajelor biblice și printr-o cât mai redusă contribuție prin cuvinte proprii. Poetul devine astfel un îndrumător care îi ajută pe frații săi întru credință să ajungă la sensurile cuvintelor Scripturii și la Hristos, Cuvântul revelat.⁷

Însă, pentru a putea indica calea cea dreaptă, trebuie tu însuși să o cunoști, să o înțelegi, să te identifice cu ea. Existența interioară a lui Florea Mureșan a fost o permanentă căutare a lui Dumnezeu și a căilor Sale. Unul dintre versetele sale de suflet era cel din Deuteronom, 4, 29: „Îl vei găsi, dacă-L vei căuta din toată inima ta și din tot sufletul tău”.

“Răutatea ‘ntregei lumi potrivnică de ți-ar fi

Totuș tu să nizești doar binele-a-l săvârși;

Binele ’și urmează calea, către lumi de infinit,

Strălucind peste mormântul celui ce l-a ’nfăptuit –

Răul însă, pierde ’n clipa morții cui l-a săvârșit.”

Tăcerea omului a fost prima rugăciune, crede părintele, și în prezența ei s-a arătat nouă Cuvântul. „A căuta pe Dumnezeu, spune foarte frumos părintele, întâi de toate înseamnă a face tăcere în noi înșine”. Prin opoziție, vorbirea deșartă, înstrăinează firea umană de dumnezeire:

“Clevetirea-i o oștire –

Cu ea de te războiești

Negreșit că păgubești.

Puterea ei se destramă

Atunci când n-o bagi în seamă.”

“Simplitate - esențe - calea lui Dumnezeu. Astfel s-ar putea rezuma viziunea părintelui Mureșan... Prin creațiile sale, el atrage atenția celor care au urechi de auzit: *Dacă dorim într-adevăr o viață liberă, creatoare și desăvârșită, trebuie să ne predăm Aceluia ce ne poate elibera din împărăția răului, păcatului și morții și a ne da tăria de a realiza binele. Să ne supunem Acelui care din eternitate este stăpânul libertății și desăvârșirii*”.⁸

Vasile Militaru

Calendarul ortodox din Arad publică creațiile poetului Vasile Militaru, devenit în perioada interbelică unul dintre cei mai populari oameni de cultură din țară. Se spune că nu exista casă de om care știa să citească, fără cel puțin o carte de-a lui Vasile Militaru. De aceea popularizarea poeziilor sale în calendare vine în întâmpinarea așteptărilor cititorilor de la sate cărora le-a împărțit din lumina învățaturii și credinței sale.

Scrierile sale au un evident caracter didactic și moralizator. De altfel despre poeziile din “Vorbe cu tâlc” el însuși spunea că sunt scrise cu dorința de a folosi poporului drept “o cinstită călăuză pe căile tuturor virtuților”. În fond “Vorbele cu tâlc” sunt versificări accesibile ale unor proverbe și cugetări, cele mai multe desprinse din înțelepciunea populară, din opera unor filosofi și mai ales din Sfânta Scriptură.

⁷ George Enache, *Părintele Florea Mureșanu și calea simplității* în *Ziarul Lumina*, vineri, 8 ianuarie, 2010

⁸ ibidem

Calendarul din 1943 aduce în atenția sătenilor astfel de creații în scopul formării lor morale:

“Dacă cerți pe cerșetorul căruia o pâine-i dai,
Raiul nu e pentru tine, nici tu nu ești pentru rai...
Miere chiar de i-ai da astfel, nu e faptă de creștin,
Căci, până să-ți guste mierea, i-ai turnat în ea pelin!”

“Când ești sus pe scara lumii, și – crezându-te om mare
Te uiți jos la biata turmă, cu dispreț și cu ngâmfare,
Nu uita că, sus pe munte de-ai ajuns chiar pân’ la nori
Legea firii e ne’nfrântă: ai suit? – va să cobori.”

„După moarte, - nesfârșită, te va cere iarăși viața,
Cum, după ce dormi o noapte, deschizi ochii, dimineața,
Iar în viața viitoare, vei avea sau nu dureri,
După binele sau răul săvârșit în viață ieri!”

După același model redactorii calendarului pe 1944 includ alte “Vorbele cu tâlc” :

“Fă-l în cea mai mare taină, când vrei să faci binele;
La’n tunec își lucrează, mierea lor albinele!”

„Când te-a ridicat minciuna , - te dărâmă orice râmă ;
Adevărul când te’nalță,- nimeni nu te mai dărâmă!”

„Cât de mare, bogăția prin necinste adunată,
Niciodată, pe-a ta frunte nu e stemă, ci o pată,
Care, ori cât ai spăla-o, nu se șterge niciodată.”

Același calendar propune spre lectură cititorilor rugăciuni al căror autor este tot Vasile Militaru. Acestea fac parte din broșura intitulată „Spre Împărăția lui Iisus” care cuprinde rugăciuni pentru diferite vârste, stări și ocazii: rugăciunea școlarului și a copilului bun, a orfanului și a săracului, a bolnavului și a plugarilor; rugăciuni de dimineață, după masă și seară, pentru iubirea aproapelui, pentru iertarea păcatelor, pentru părinți, pentru luminarea și mântuirea sufletului.

„Rugă pentru ertarea păcatelor” închipuie starea creștinului aflat la spovedanie. Tonul poeziei însă este lipsit de gravitate, împrumutând din inocența copiilor care recunosc greșelile făcute, dar știu că Dumnezeu ca un părinte înțeleghător și iubitor îi iartă:

„Dumnezeule ’ndurate,
Iartă multele-mi păcate
Și-mi ajută, pe-al Tău plac,
Altele să nu mai fac!”

Versurile sale împrumută din simplitatea și melodicitatea poeziei populare:

„Să rămân fără de greș
Cum e floarea de cireș,
Ca, din valea astei plângeri,
Să mă fac iubit de îngeri.”

și tocmai din aceste afinități ale sale cu limbajul popular vine și popularitatea de care s-a bucurat creația sa.

Țăranii se răgăseau în comparațiile construite cu elemente din natură, căci cine altcineva să înțeleagă mai bine primenirea câmpului cu rouă dimineața sau cânturile păsărilor precum imnurile de slavă aduse Creatorului? Tot astfel și sufletul omului tânjește după primenirea harului dumnezeiesc, ca purificat să înceapă o viață nouă în Hristos, aducând laudă lui Dumnezeu:

„Dă-mi a darului Tău rouă
Ca să încep o viață nouă,
Și să cânt pe-a ei poteci:
Slavă Tatălui în veci!”

Atitudinea de detașare de proprii-i ființă din „Rugăciune de pocăință” pune poetul în ipostaza de judecător al sufletului său. Poezia dă impresia de convorbire familiară cu Dumnezeu. Glasul poetul își revarsă amărăciunea neputinței stăvilirii sufletului de a „colinda” pe căi „întunecate”, fapt ce-l afundă într-un abis al păcatelor. Ajuns rob păcatelor felurite (pizmă, minciună, plăceri deșarte, trufie, ură), sufletul este pus într-o comparație plastică, tot cu elemente din natură :

„Când mă văd ca pomul fără roade ntrânsul,
Ale cărui ramuri de omizi sunt pline,
Cum e plin de rele sufletul din mine”.

Interpelarea finală pune sufletul în fața unor adevăruri înfiorătoare. Perspectiva părăsirii trupului și a înfățișării la judecată fără a avea însoțitor măcar o faptă bună este prilej de meditație pentru orice creștin preocupat de mântuirea sufletului.

„Suflete nebune, oare ce vei face,
Când de trupul șubred mi te vei desface;
Când la judecată, nu vei putea duce
Nici o floare, Celui răstignit pe cruce?”

În ciclul rugăciunilor se înscrie și „Rugăciunea bolnavului” publicată în același calendar din Arad. În acest caz textul poeziei poate fi rostit ca o veritabilă rugăciune a omului aflat în suferință. Adresarea este făcută către Maica Domnului, văzută ca liant între pământ și cer, mijlocitoarea oamenilor în fața lui Dumnezeu.

Smerit, cel bolnav știe că Dumnezeu nu-și întoarce fața de la cei umili, pocăiți.

„Frânt de umilință
Sufletu-mi la Tine vine să se nchine
Mila Ta din ceruri peste el coboară,
Maică Prea-Curată, pururea Fecioară!...”

În cea de-a doua strofă divinitatea este implorată a nu da pedeapsă pe măsura păcatelor. Se omite esența: boala nu este o pedeapsă, ci o modalitate de îndreptare spirituală.

„Cu mânia-Ți sfântă , Doamne, nu mă bate,
Pentru nesfârșitu-mi număr de păcate,”

Pocăința este însoțită de făgăduința păzirii poruncilor divine, pentru ca omul restaurat să meargă pe calea lui Dumnezeu:

„Și mă leg Iisuse, ca să nu mai cad
În păcate grele care duc la iad,
Ci să merg de-apururi pe'n sorita cale
Care duce'n raiul veșniciei Tale...”

Foarte populare în rândul cititorilor au fost creațiile de tipul fabulelor cu substrat religios. Un astfel de exemplu este poezia „Întuneric și lumină”, publicată în *Calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Timișorii (1942)*.

Alăturarea antitetică este generatoarea altor construcții similare menite să releve înțelepciunea divină, care, în scop didactic, al pregătirii omului pentru viața viitoare, lasă dinadins lucrurile rele lângă cele pozitive:

„Lângă verdeață,
Putregai,
Iar lângă noapte, dimineață;
Lângă cântări, a pus un vai,
Pe diamant l-a'nchis în zgură,
Lângă noroi a pus un crin,
Iubirea sfântă lângă ură
Și fericirea, lângă chin,
Pe vierme, l-a ascuns în floare
Și lângă miere-a pus amar,
Pe stârv l-a pus lângă izvoare
Nemernicia lângă har”

Expunerea versificată a unei istorioare despre doi frați – unul bogat și celălalt sărac – are drept țel educarea morală a cititorilor. Bogatul, nemilos, nu-și ajută fratele dar face un titlu de laudă din acte de caritate ocazionale. La polul opus, fratele sărac

„În taină să nu vadă nimeni – de parc'ar face-o faptă rea, -
Aduce câte-un mort de foame, luat din ger,
Pe vremea grea,
Împarte un pătrar de pâine cu el sau ce dă sfântul cer”

Sfera onirică intervine în firul narativ ca și cadru de judecată a celor doi frați după moarte. Bogatul, plin de sine, este convins că judecata îi va fi favorabilă. Însă, în fața lui Dumnezeu, sufletul „negru de păcate” nu poate fi ascuns:

„Iar milosteniile tale, păcate de loc nu-ți spală,
Că ele n'au pornit din milă, ci numai ca să'ți faci o fală.”

Metaforele iscusit șlefuite scot la iveală natura celor doi protagoniști:

„Tu ai fost viermile din floare,
El – diamant închis în zgură...”

și simțul estetic al poetului.

O dată ieșit din sfera onirică, bogatul este fericit că totul a fost un vis. Nici prin gând nu-i trece că visul a fost o cale deschisă spre a sa îndreptare. Astfel îi rămâne autorului rolul moralizator de a se întreba retoric:

„Dar eu pe păcătos’l întreb: nu crede bulgăru’l de tină,
Că-i vremea, sufletul să-i treacă dela ’ntuneric la lumină?...”

Acest tip de lectură era adecvat mai multor categorii de vârstă și cu siguranță practicat cu plăcere nu doar pentru folosul sufletesc, ci și datorită versurilor curgătoare, scrise într-un stil accesibil.

Hulit și blamat de unii, prețuit și iubit de mulți, ignorat de pe nedrept de critica literară, Vasile Militaru va înfrunța cu seninătate și tăcerea, și contestările, biruind prin cărțile și înțelepciunea sa, în care se exprimă veșnicile adevăruri, izvoare de bunătate, pace și întărire sufletească pentru toți iubitorii de limbă și cultură românească.

Bibliografie

- Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși*, Ediția a II-a, București, 1995;
- Blaga, Lucian, *Opere, 9, Trilogia culturii*, București, Editura Minerva, 1985;
- Buzași, Ion, *Poezia religioasă românească, Antologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003;
- *Carte de rugăciuni*, Imprimeria de Vest, Oradea, 1995;
- Lecca, Paulin, Arhimandritul, *Adevăr și Pace, Tratat teologic*, Editura Bizantină, 2003;
- Mureșanu, Florea, *Grai și suflet românesc*, Editura Arhidiecezana, 1997;
- Nemeș, Cristina Gabriela, *teza de doctorat „Gândirea – poezia mistico-religioasă”*, 2011
- Oțel Petrescu, Aspazia, *In Memoriam Spice*, Editura Elisaveros, București, 2003;
- Pănăzan, Maria Daniela, *Poezia religioasă românească. Eseu monografic*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2006;
- Părăian, Teofil, Arhimandritul, *Gânduri senine*, Editura ASAB, București, 2008;

Articole:

- Anania, Bartolomeu, *Cuvânt înainte în Grai și suflet românesc*, Editura Arhidiecezana, 1997;

Periodice:

- *Calendarul creștinului de lege răsăriteană*, Tiparul Tipografiei Eparhiei Ortodoxe Române, Cluj, 1947;
- *Calendarul creștinului ortodox, 1942*, Diecezana – Arad, Librărie, Editură și Institut de arte grafice;
- *Calendarul "Vieța Creștină"*, editat de Chindriș Vasile, Anul al-IV-lea, Editura "Vieța Creștină", Kolozsvár-Cluj, 1942;
- *Calendarul Creștinului ortodox pe anul 1944*, Diecezana – Arad, Librărie, Editură și Institut de arte grafice;

- *Calendarul Creștinului ortodox pe anul 1943*, Diecezana – Arad, Librărie, Editură și Institut de arte grafice;

- *Calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Timișorii, 1942.*

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.